

Motion till riksdagen 2005/06:N244

av **Tobias Krantz (fp)**

Kvinnors företagande

Motionen delad mellan flera utskott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om vikten av att en ökad andel av den offentliga sektorns verksamhet läggs ut på entreprenad.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att Konkurrensverket bör granska välfärdssektorn.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att näringsförbudet för kvinnor inom välfärdssektorn måste upphävas, exempelvis genom att det blir enklare att skaffa F-skattsedel.²

¹ Yrkande 1 hänvisat till FiU.

² Yrkande 3 hänvisat till SkU.

Fel! Okänt namn på

Uppvärdera kvinnors entreprenörskap

I Jönköpings läns landsting tjänar kvinnor i genomsnitt endast 66 procent av vad män tjänar, enligt senast tillgänglig statistik från Statistiska centralbyrån, SCB, från 2004. Det motsvarar över 11 000 kronor per månad. Därmed tillhör mitt hemlandsting, föga smickrande, ett av de landsting i landet där löneskillnaderna mellan män och kvinnor är störst.

Mönstret att de orättmätiga löneskillnaderna består är tydligt över hela den svenska arbetsmarknaden. Fortfarande, i början av det nya millenniet, tjänar kvinnor mindre än män just därför att de är kvinnor. Genomsnittligt tjänar kvinnor cirka 80 procent av vad män tjänar.

Också kvinnor i den privata sektorn har låga löner i förhållande till män men kvinnorna i den offentliga sektorn är särskilt utsatta. Inom landstingssektorn, där många kvinnor arbetar, ser det riktigt illa ut. Där tjänar kvinnor enbart 71 procent av vad männen tjänar, visar SCB:s uppgifter.

Orsakerna till det stora lönegapet är naturligtvis flera. Docent Eva Meyersson Milgrom har (exempelvis i DN 20/12 2001) pekat på några av dem. Det kan naturligtvis handla om ”direkt” diskriminering, det vill säga att kvinnor får lägre lön än män trots att de har samma arbetsuppgift och samma arbetsgivare. Men ännu viktigare för att förklara det stora lönegapet är, enligt Meyersson Milgrom, att kvinnor i mindre utsträckning än män återfinns på höga befattningar. Dessutom är kvinnodominerade yrken generellt lägre betalda än mansdominerade yrken.

Av resonemanget kan en viktig slutsats dras: Om lönegapet mellan män och kvinnor ska minskas och könssegregeringen på svensk arbetsmarknad brytas krävs två centrala förändringar. Det behövs för det första fler kvinnliga chefer, för det andra en press uppåt på lönerna i kvinnodominerade yrken som skola, vård och omsorg.

Jag är övertygad om att nyckeln till dessa förändringar i mångt och mycket ligger i en uppvärdering av kvinnors entreprenörskap. Fler kvinnor måste ges chansen att starta och driva företag inom bland annat välfärdssektorn. Det skulle ge fler kvinnor möjlighet att fungera som ledare och chefer. Och det skulle skapa en sund konkurrens om en arbetskraft som ofta både har stor erfarenhet och god utbildning.

Öppna den stängda offentliga sektorn

Det finns en i det närmaste obönhörlig logik bakom de låga offentliga kvinnolönerna. I Jönköpings läns landsting läggs en relativt liten del av verksamheten ut på entreprenad. Någon marknad för välfärdstjänster, där djärva och kreativa entreprenörer skulle kunna agera, har därför svårt att utvecklas. Kvinnors nyföretagande är traditionellt lågt sett i ett nationellt perspektiv.

Det beror inte på att kvinnor i mitt hemlän är mindre av entreprenörer än i andra delar av landet utan på att de i så liten utsträckning får chansen att starta företag. Av det låga nyföretagandet följer att löneutvecklingen för kvinnorna i

Jönköpings läns landsting släpar efter. Att stimulera kvinnor (och män) att starta företag inom välfärdssektorn motiveras inte bara av nödvändigheten av att pressa upp de låga lönerna. Det handlar också om att ge patienterna större inflytande, större makt att själva få bestämma exempelvis vem som ska utföra den vård man är i behov av.

Det är dessutom en fråga av principiell näringspolitisk karaktär. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter att starta och driva företag, inte bara i teorin utan också i praktiken. Att öppna den offentliga sektorn för entreprenörskap innebär ett fullföljande av de reformer som genomfördes under liberal ledning under 1800-talet. Då gavs män rätten att driva företag inom områden som de var verksamma i. Nu är det dags att ge kvinnor samma möjligheter.

Liberal offensiv för kvinnors entreprenörskap

Hindren för kvinnors företagande kan rivas – om bara den politiska viljan finns. Det behövs en liberal offensiv för kvinnors entreprenörskap:

Lägg ut mer av den offentliga verksamheten på entreprenad! En större del av såväl kommunernas som landstingens verksamhet måste läggas ut på entreprenad. En ökad entreprenadupphandling skulle öppna marknader för inte minst kvinnors nyföretagande inom välfärdssektorn – skola, vård och omsorg. Vård, skola och omsorg ska naturligtvis vara offentligt finansierade via skattsedeln och ges till människor utifrån deras behov, inte efter tjockleken på den egna plånboken. Men denna enkla princip, som alla politiska partier bekänner sig till, innebär inte att all verksamhet också måste utföras i offentlig regi. Många gånger kan den utföras både bättre och billigare av enskilda entreprenörer.

Låt Konkurrensverket granska välfärdssektorn! Konkurrensverket är den myndighet som ska säkerställa att de regler rörande fri konkurrens som gäller näringslivet i stort efterlevs. I den egenskapen har verket under senare år i särskilda räder bland annat slagit till mot bensinbolag som har velat begränsa konkurrensen till uppenbart förfång för kunderna. Varför kan inte Konkurrensverket göra tillslag mot exempelvis de landsting som har en andel av marknaden som i många fall överstiger 95 procent och därigenom oftast försätter privata företagare i en omöjlig konkurrenssituation? Varför har inte vi som ”konsumerar” sjukvård, skola och omsorg också rätt till låga priser till hög kvalitet?

Upphäv näringsförbudet för kvinnor i välfärdssektorn! För många kvinnor som, trots det offentliga de facto-monopolet i välfärdssektorn, ändå vill starta företag blir konfrontationen med myndigheter ofta en chock. För något år sedan kom en uppmärksamdom från Länsrätten i Östergötlands län gällande en sjuksköterska som närt en förhoppning om att bli egen företagare. Såväl Skattemyndigheten i Linköping som Länsrätten i Östergötlands län sade nej till hennes begäran att få F-skattsedel. Därmed raserades hennes dröm att starta eget. Motiveringen var att hon hade för få kunder, att upp-

Fel! Okänt namn på

dragsgivarens utrustning användes och att uppgifterna inte utfördes tillräckligt självständigt – alltså krav som var som gjorda för att hindra kvinnors nyföretagande i tjänstesektorn. Och tyvärr är såväl skattemyndighetens som länsrättsens motivering grundad i de beslut och riktlinjer som utgår från regeringen. Myndigheter och rättsväsende ägnar stor tid och energi åt att hindra en människa som vill betala skatt att få göra det. Reglerna för att skaffa sig F-skattsedel måste förenklas ordentligt.

Gör upp med Florence Nightingale! Om det ska kunna gå att bryta ny mark för kvinnors företagande behövs det förändringar både när det gäller skatter och hur regler och lagar är konstruerade. Men bakom det hindrande regelverket finns både fördomar och stundom rena vanföreställningar. Företagande inom skola, vård och omsorg förtalas regelmässigt i den politiska debatten. Entreprenörer inom välfärdssektorn beskrivs inte sällan som profithungrande krämare utan skrupler. Att tjäna en slant på att göra människor friska, se till att gamla människor får en god ålderdom eller att barn och ungdomar lär sig läsa, skriva och räkna ses med stor misstänksamhet.

Det är en inställning som är svår att förstå. Det är tillåtet att tjäna pengar på att människor konsumerar alkohol och tobak. Om jag går på restaurang en kväll är det ingen som ifrågasätter att krogägaren får göra en vinst på att servera mig mat och ett glas vin. Ingen tycker heller att det är konstigt att Ica-handlaren tjänar pengar på att jag handlar mat i hans affär. Men, däremot, om jag skulle bli sjuk av den mat jag äter eller det vin jag dricker så blir det från samhälls- synpunkt ett enormt moraliskt problem om den som vårdar mig får göra vinst. Är det inte upp-och-ner-vända-världen? Är det egentligen inte särskilt viktigt att de får tjäna pengar som utför de verkligt viktiga tjänsterna åt oss i livet?

Vård, skola och omsorg ska naturligtvis vara offentligt finansierade och ges till människor utifrån deras behov, inte efter tjockleken på den egna plånboken; det är självklart i en modern välfärdsstat. Men det är inget försvar för offentliga monopol och kraftiga inskränkningar mot privata företag som vill etablera sig och göra vinst. (Om exempelvis landsting händelsevis skulle gå med vinst är det, däremot, ingen som blir upprörd och talar om rovdrift på personal och patienter. Det är, nämligen, skillnad på entreprenör och entreprenör!) Verksamheten behöver inte utföras i offentlig regi bara för att den betalas gemensamt över skattsedeln.

Att införa nya, friare regler för välfärdssektorn skulle innebära att kvinnor fullt ut får samma rätt att starta och driva företag, att bli "sin egen", som män. Kvinnor får inte mindre rättigheter bara för att de har valt att arbeta inom skola, vård och omsorg. Det är viktigt från rättvisesynpunkt att en historisk oförrätt suddas ut. Men det är också väsentligt för Sveriges framtid som företag- och välfärdsnation. Sverige fick näringsfrihet för manligt dominerade yrken för över 150 år sedan. Nu är det dags att ge välfärdens kvinnor samma chans!

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 26 september 2005

Tobias Krantz (fp)